

hogy a nőket jövedelemszerző tevékenységhez juttassák. Ha nem történik változás, nemsokára megszokottabb látványnak számítanak majd a munkahelyeken a szaúd-arábiai nők, mint indiai sorstársaik. Valójában sokan attól félnek, hogy ez a külön taníttatás csak ügyes szülői húzás volt a lányok esélyeinek javítására, de nem a munkaerőpiac, hanem az előre elrendezett házasságok szempontjából: annak a mindennél fontosabb küldetésnek a része, hogy megkaparintsanak egy megfelelő fiút. Ezen kellene továbblépni, hogy azt kapják az indiai nők, amire igazán szükségük van: megfelelő állást.

(The Economist)

Nyitott terek – zárt elmék

Némely munkahelyi dizájn inkább a költségsökkentésről szól, semmint az együttműködésről

„A magány egy zsúfolt szoba” – énekelte egyszer Bryan Ferry a Roxy Music együttes egyik dalában, hozzátéve, hogy mindenki „együtt volt, és teljesen egyedül”. Az egyterű irodát talán azért tervezték, hogy Bryan szavait bizonyítsa. Természetesen nem ez az észszerű magyarázat az elrendezésre. Az egyterű irodák feltételezett célja, hogy biztosítsa a dolgozók számára a minél élénkebb kapcsolatot kollégáikkal, és hogy az így létrejövő együttműködés nagyobb termelékenységhez vezessen.

Ethan Bernstein és Stephen Turban, a Harvard Business School két oktatója neki látott, hogy megvizsgálja ezt az állítást. A szerzők a munkatársak interakcióit kutatták két meg nem nevezett multinacionális cégnél, amelyek korábban egyterű iroda-berendezésre váltottak át. A kutatás végzéséhez dolgozókat szerveztek be, akiknek szociometriai jelvényt kellett viselniük. Ezeket infravörös érzékelőket használtak annak kiderítésére, hogy mikor zajlott az emberek közt interakció, mikrofonokat annak meghatározására, hogy mikor beszéltek egymáshoz vagy hallgatták egymást,

egy másik eszközzel mérték testmozgásaikat és testtartásukat, valamint egy bluetooth-os érzékelővel határozták meg elhelyezkedésüket.

A szerzők úgy találták, hogy az első cégnél a közvetlen társas érintkezések száma a régi, kalicka-rendszerű irodákban háromszor magasabb volt, mint az egyterű irodákban, ahol az alkalmazottak egymás látómezőjében vannak. Ezzel szemben az egyterű irodára való áttérés után 56 százalékkal megnövekedett azoknak az e-maileknek a száma, amelyeket a dolgozók egymásnak küldtek. A második cégnél a közvetlen társas érintkezés egyharmadának csökkenését eredményezte az egyterű irodára való áttérés, míg az e-mail-forgalom 22–50 százalékkal emelkedett.

Mivel magyarázható ez az eltolódás? A szerzők szerint az alkalmazottak nagyra értékelik magánszférájukat, és új utakat találnak megőrzésére egy egyterű irodában. Hatalmas fejhallgatók viselésével szigetelik el magukat a külvilágtól, hogy kirekesszék a közeli kollégáktól érkező elterelő zajokat. Olyan, mintha az egyterű irodák lelkes hívei elfeledkeztek volna annak fontosságáról, hogy képesek legyenek munkánkra koncentrálni.

Az alkalmazottak más módokat találnak a munkatársaikkal való kommunikációra is. Ahelyett, hogy sokak füle hallatára társalogósnának, egyszerűen küldenek egy e-mailt; az eredmény (mint az egyik vizsgált cégnél le is mérték) a termelékenység csökkenése volt.

A kalickák ajánlotta munkakörülmények sem különösebben kedvezőek; továbbra is zajosak és az alkalmazottak nem élvezhetik a természetes fényt. De az ott dolgozóknak legalább több lehetőségük nyílik személyessé tenni munkahelyi környezetüket. Hadd jusson bőven hely gyerekfotóknak, irodai zöldnővényeknek, reklámbögréknek – mindezekről nyugodtabbnak és boldogabbnak érezhetjük magunkat munkánk végzése közben.

Ezek a kellemes körülmények teljesen eltűnnek, ha majd a cégek átállnak a „hotdesking” [többek által használt munkaállomás] intézményére, ahogy ezt a multik 45 százaléka tervezi 2020-ig, a CBRE ingatlan-tanácsadó cég szerint – a jelenleg már így működő 30 százalék után. A dolgozók úgy járják be az

épületet egy íróasztal reményében, mint ahogy az ingázók vadásznak az utolsó szabad hely után a csúcsgalamban, vagy turisták keresnek egy medence melletti napozóágyat. Ha netán úgy terveztük, hogy egy kutatási vagy vaskos menedzsment anyag nyugodt elolvasásával töltünk egy délelőttöt, pechünk van; épp elhalászták az orrunk előtt az utolsó szabad íróasztalt.

A saját íróasztal megszűnését jelentő hot-desking azt az egyértelmű üzenetet küldi az alacsonyabb beosztású hivatali dolgozók felé, hogy azok csak egyszer használatos csavaroknak számítanak a gépezetben. Ha ezt összekötjük a magánszféra hiányával, akkor az iroda nyomasztó helyé válik a munkavégzéshez. A dolgozók otthon is maradhatnak, de ez ellene szól azoknak az előnyöknek, amelyeket az egyterű irodákban végzett közös munka hivatott nyújtani.

Az ilyesfajta irodák iránti vonzalom annak a brit lelkesedésnek a maradványa, amely a második világháború utáni toronyházakhoz is vezetett. Egy háború alatt készült brit felmérés szerint az emberek 49 százaléka kicsi kertes házban képzelte el az életét, csak öt százalékuk

akart lakást. Mindenesetre lakás jutott nekik. Az olyan építészek, akik magukat látnoknak képelték, hasonlóan Howard Roarkhoz, Ayn Rand *Az ősforrás (The Fountainhead)* című regényének hőiséhez, szinte versengtek egymással a tömegeknek szánt betonkolosszusok építésében. Mint David Kynaston *Austerity Britain ('Nagy-Britannia a megszorítások éveiben')* című könyvében felidézi, figyelmen kívül hagyták a tényleges lakók vágyait.

Az olcsóság volt az igazi ok, amiért a háború utáni építészek inkább lakásokat építettek, és nem házakat. Az egyterű irodák is ugyanebből az okból kifolyólag lettek olyan divatosak, nem pedig a munkatársak elvegyülésének feltételezett előnyei miatt. Több dolgozót lehet beszűfolni bármilyen rendelkezésre álló térbe.

Természetesen akadnak olyanok, akik kedvelik ezeket az irodákat; ugyanígy, néhányan szeretnek toronyházakban lakni. Mindenki más számára csak egy lehetőség marad: tiltakozni, amíg a vezetők meg nem gondolják magukat, és nem biztosítanak személyes teret számunk-

7 Ayn Rand (1905–1982) orosz származású amerikai regényíró és filozófus.

E SZÁMUNK SZERZŐI:

Dévald István ny. középiskolai igazgató, Tokaj
D. Molnár István ny. tanszékvezető, egyetemi tanár, az MTA doktora, Debrecen
Gáll Erwin régész, Románia-szakértő, Bukarest
Gáspár Zoltán Ernő filozófus, Budapest
Gazdag László közgazdász, ny. egyetemi docens
Hoppál Mihály néprajzkutató, professor emeritus, az MTA doktora, Budapest
Kapronczay Károly történész, egyetemi tanár, Budapest
Dr. Ménes András MBA; PhD, Budapest
Pap Krisztián könyvtáros, publicista, Budapest
Dr. Törő László Dávid történész, Debrecen
Vietórisz András ny. agrármérnök, állattenyésztő, Debrecen–Budapest
Vincze Lilla bölcész, kommunikációs szakreferens, Budapest

TARTALOMJEGYZÉK

Gazdag László: Neoliberális fantom és a valóság. 1

MŰHELY

Dévald István – D. Molnár István – Hoppál Mihály – Vietórisz András:

Mit terveztek és mit értek el egy régi híres gimnáziumba
1956–1960 között járó diákközösség tagjai?

Szubjektív szociográfiai kísérlet. 12

Törő László Dávid: Eckhart Ferenc történelmi munkássága –

historiográfiai vázlat. 31

Vincze Lilla: Önéletírás és önreflexió az Egy polgár vallomásai tükrében 42

Gáspár Zoltán Ernő: Valóság és racionalitás.

A hegeli alapkoncepció neuralgikus pontja 55

SZÁZADOK

Pap Krisztián: Az összeomlás és a Weber–Diaz-féle fegyverszünet 61

Ménes András: Tíz éve hunyt el Daniel Carleton Gajdusek 89

NAPLÓ

Gáll Erwin: Borsi-Kálmán Béla: Pszeudo-fociesszék című könyvéről. 91

Kapronczay Károly: Az egészségügy reformjai az Antall-

és a Boross-kormány idején 105

KÜLFÖLDI FOLYÓIRATOKBÓL

Eugénie Bastié: Az egyetemeken értelmiségiek válnak a politikai korrektség áldozatává (108) A „dekolonizáció” – hegemoniára törekvő stratégia: 80 értelmiségi felhívása (111) *Steven Radelet*: Ítéletnap téveszmék. Mi adhat okot optimizmusra egy borúlátó korban? (113) *Helen Dixon*: Felszabadító szabályozás. Megmentheti-e Európa az internetet? (118) *Fred Weir*: Burjátöld – 3. rész (121) *Tim Wu*: Nagyszerű közepszerűség. Teljesítménykényszer szabadidős tevékenységeinkben (124) *Zanny Minton Beddoes*: Laksmi földi testvérei. Miért van szükség Indiában a nők munkájára is (125) Nyitott terek – zárt elmék (127)

KÉPEK

F. Farkas Tamás grafikái

Tisztelt Előfizetőink!

A Tudományos Ismeretterjesztő Társulat 1841-ben jött létre a tudományos ismeretek népszerűsítésére, a magyar társadalom tudásszintjének emelésére. Ennek szolgálatában indította el a Társulat sok évtizede ismeretterjesztő folyóiratait, melyek nélkülözhetetlenné váltak az utóbbi fél évszázad iskolai oktatásában, a tudományos igényű, korszerű ismeretközlésben. A természet-tudományi és társadalomtudományi tudás terjesztése céljából, mindent megteszünk annak érdekében, hogy lapjaink minél szélesebb közönséghez és minél kedvezőbb áron jussanak el. Ezt szolgálja 2019. évi akciónk, melynek keretén belül a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat által kiadott lapok – az Élet és Tudomány, a Természet Világa és a Valóság – együtt kedvezményesen fizethetők elő. Célunk, hogy Előfizetőink minél kisebb ráfordítással jussanak hozzá a tudomány legújabb eredményeihez, több lap együttes előfizetése csökkenti az Önök eddigi költségeit.

A következő előfizetői csomagokat ajánljuk:

Élet és Tudomány, Természet Világa és Valóság együttes előfizetés:

Egy évre: 32 640 Ft helyett 22 800 Ft
Fél évre: 16 860 Ft helyett 12 120 Ft

Élet és Tudomány és Természet Világa együttes előfizetés:

Egy évre: 24 240 Ft helyett 18 000 Ft
Fél évre: 12 660 Ft helyett 9660 Ft

Élet és Tudomány és Valóság együttes előfizetés:

Egy évre: 24 600 Ft helyett 18 240 Ft
Fél évre: 12 660 Ft helyett 9840 Ft

Természet Világa és Valóság együttes előfizetés:

Egy évre: 16 440 Ft helyett 10 920 Ft
Fél évre: 8400 Ft helyett 5760 Ft

Akciónk a 2019. évre szóló, egyéves és féléves előfizetésekre érvényes!

A TIT-lapok előfizethetők a Magyar Posta Zrt.-nél:

- személyesen a postahelyeken és a kézbesítőnél
  - telefonon: +36-1-767-8262
- e-mailen: hirlapelofizetes@posta.hu
  - interneten: eshop.posta.hu
- levélben: MP Zrt., 1900 Budapest

Ára: 800 Ft • Előfizetéssel: 700 Ft

Nemzeti Kulturális Alap

